

0.5 HISTORICKÁ PŘIPOMENUTÍ ZÁKLADŮ FILOZOFIE

SÓKRATÉS 469-399 př. n. l. byl athénský filosof, učitel Platónův

Je považován za jednu z nejvýznamnějších postav evropské filosofie, neboť na rozdíl od svých předchůdců se soustředil na **záležitosti člověka a společnosti**. Svou dialektickou metodou **položil základy západního kritického myšlení**. Hlavním pramenem informací o Sókratovi jsou spisy dvou jeho žáků – Xenofóna a Platóna (Obrana Sókratova, Kritón, Faidón, Symposion, Theaitétos, Parmenidés). Další informace lze nalézt v díle Platónova žáka Aristotela.

O jeho mládí nevíme mnoho, zřejmě se mu ale dostalo vzdělání, které mu otec podle athénských zákonů musel poskytnout – gymnastika, hudba, gramatika (zahrnovala četbu Homéra, Hésioda a dalších básníků). **Oženil se s Xantippou**, s níž měl tři syny. Sókratés sám se zmiňoval o tom, že když se naučil žít s Xantippou, dovedl by se vypořádat s kterýmkoli jiným člověkem právě tak, jako **krotitel koní** je po zkrocení opravdu divokých zvířat schopen jednoduše nakládat se zvířaty klidnými. Mezi Sókratovy zábavy patřily **návštěvy symposií, tedy pitek**, v nichž nezůstával pozadu.

Z Platónova Symposia se dovídáme, že **měl blízko k vyznamení** za statečnost, které nakonec dostal mladý Alkibiadés, jehož tehdy v bitvě poraněného Sókratés nechtěl opustit, čímž mu měl zachránit život. Podle těchto zdrojů **chodil Sókratés jako voják bos**, a to dokonce i v bitvě u Potidají, kde athénské vojsko pochodovalo přes zamrzlou řeku. Jindy prý Sókratés **zůstal stát ve vojenském táboře celý den bez hnutí**, ponořen do svých myšlenek.

Po roce 422 př. n. l. získali v Athénách vliv **mladí političtí reformátoři** v čele se Sókratovým žákem Alkibiadem. Kvůli nim **vypukla další fáze Peloponéské války**, ve které byly Athény se svými spojenci r. 404 poraženy a **skončil tak jejich zlatý věk**. Vlády v Athénách se chopila tzv. **vláda třiceti tyranů**, v jejímž čele stál Kritiás, další Sókratův žák. Platón účast v ní odmítl.

Po pádu této vlády byl **Sókratés obviňován**, že jeho **filosofie zrodila tyto vlády** a přivedla Athény k porážce ve válce. Athénský **lidový soud**, vedený třemi významnými osobami, vyšetřoval Sókrata pro podezření **z bezbožnosti a kažení athénské mládeže**.

Za hlavní pramen podávající zprávu o soudu se Sókratem je považován Platónův dialog **Obrana Sókrata**, což je de facto Platónova verze Sókratovy obhajovací řeči. V závěru dialogu **vypije Sókratés číši bolehlavu a umírá**.

Největším přínosem západnímu myšlení je Sókratova **dialogická metoda tázání**, která se nazývá sokratovská. Jde o **negativní metodu vylučování hypotéz**, kdy lepší hypotézy jsou zastávány a horší vylučovány, pokud vedou ke sporu. Postupně se dospívá k hypotézám, tvrzením a axiomům, na nichž tyto hypotézy stojí a které nevědomě vytvářejí názor člověka na danou otázku. Známa jsou jeho slova „**Vím, že nic nevím**“.

PLATÓN 427 př. n. l. - 347 př. n. l. byl řecký filosof, pedagog a matematik

Je považován za jednoho z **nejvýznamnějších a nejvlivnějších myslitelů vůbec**. Platón **založil athénskou Akademii**, jež pak byla vzorem evropským univerzitám a vědeckým institucím.

Své spisy **psal většinou formou rozprav** mezi svým učitelem Sókratem a dalšími osobami, kterým Sókratés svými otázkami pomáhá vyvrátit jejich předsudečné a nezralé názory a dospět k lepšímu poznání. Platón spolu se Sókratem obrátili pozornost filosofů od úvah o povaze a původu světa k otázkám člověka a lidské společnosti. Ústředními tématy pro ně jsou:

Podle tradice se **ve dvaceti letech setkal se Sókratem** a osm let mu naslouchal jako jeho nejvěrnější žák. Soudě podle jeho spisů měl Platón k Sókratovi velice blízko a téměř všechno, co o Sókratovi víme, víme od Platóna. **Sókratův proces a smrt** jsou přímo tématem tří dialogů (Obrana, Kritón a Faidón), které se také nejčastěji čtou.

Sókratův soud je na pozadí toho, co o dobových Athénách víme, **těžko pochopitelný. Bezbožnost a ateismus nebyly v pátém století v Athénách zločinem**, Aristofanovy komedie, kde si ze ctitelů božstev dělá legraci, dostávaly ceny a není známo, že by někdy čelil nějakému obvinění. Naopak Sókratés se pro své filosofické poslání odvolává na Apollóna, jednoho z předních athénských bohů.

ARISTOTELÉS 384 př. n. l. - 322 př. n. l. byl **filosof vrcholného období řecké filosofie**

Je nejvýznamnější **žák Platonův a vychovatel Alexandra Makedonského**. Jeho rozsáhlé encyklopedické **dílo položilo základy mnoha věd**. Aristoteles studoval a pak i vyučoval v Platonově Akademii v Athénách. Po Platonově smrti odešel vyučovat do Assu v Malé Asii a na Lesbos do Mytilény.

Roku 343 př. n. l. jej povolal makedonský král Filip jako **vychovatele** svého syna Alexandra (budoucí **Alexandr Veliký**). Po Filipově smrti se Aristoteles vrátil do Athén, kde se plně věnoval vědě a roku 335 př. n. l. založil vlastní filosofickou školu zvanou Lykeion.

Roku 322 př. n. l., po smrti Alexandra Velikého, byl Aristoteles v rámci reakce proti Alexandrovi **obviněn z rouhání bohům a odsouzen**, takže odešel do vyhnanství do Chalkidy, odkud pocházela jeho matka a kde v následujícím roce zemřel. Zachovala se jeho závěť s přáním, aby byl pochován vedle své ženy.

Na rozdíl od svého učitele Platóna, který se věnoval převážně otázkám člověka a společnosti, snažil se Aristoteles obsáhnout a uspořádat i **všechno předmětné vědění své doby a výsledky vlastních pozorování Země, oblohy, přírody, jazyka, společnosti, politiky a umění**.